

LAKIALOITE 11/2010 vp

Laki rikoslain 24 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

Psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi ja koskemattomuus on jokaisen kansalaisen perusoikeus. Fyysinen koskemattomuus on suojattu hyvin Suomen rikoslainsäädännössä. Sen sijaan psyykkinen hyvinvointi ja koskemattomuus eivät tois- taiseksi ole saaneet samankaltaista lainsuojaa.

Vainoamisella tarkoitetaan tarkoituksenmu- kaista, toiseen henkilöön toistuvasti kohdistu- vaa, ei-toivottua käyttäytymistä, joka aiheuttaa pelkoa tai jota perustellusti voidaan pitää pelot- tavana. Kun vainoaminen heikentää olennaisesti uhrin psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia, se rik- koo tätä perusoikeutta.

Monet vainoamiseen liittyvät teot ovat Suo- messa jo nykyisin rangaistavia. Vaikka uhkaa- minen tai kotirauhan rikkominen on erikseen kielletty laissa, se ei anna uhrille riittävää suo- jaa. Suomessa on vuodesta 1999 lähtien ollut käytössä myös uhria suojaava lähestymiskielto. Uusien lähestymiskieltojen määrä on merkittä- vä, noin 1 500—2 000 vuodessa. Lähestymis- kielloista 80 prosenttia liittyy parisuhteeseen.

Nykyinen lähestymiskielto ei aina riitä pitä- mään uhkaajaa loitolla. Vaikka lähestymiskiel- toon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä, ottaa häneen yhteyttä tai seurata tai tarkkailla häntä, kieltoa rikotaan yli kolmannek- sessä tapauksista. Häirintä kestää keskimäärin kaksi vuotta. Suuri osa vainoamisista liittyy pa- risuhteeseen, missä ne myös jatkuvat pisimmän aikaa. Muita vainoamistapauksia ovat esimer- kiksi vanhempien ja lasten väliset ongelmat tai ammatin tuomat tilanteet.

Vainon kohteeksi joutuminen on uhrille erit- täin stressaavaa, ja useimmat saavat sen johdos- ta psyykkisiä oireita. Yli puolelle vainoamisen kohteeksi joutuneista henkilöistä kehittyy post- traumaattiseen stressireaktioon kuuluvia oireita. Australialaisessa väestöpohjaisessa kyselytutki- muksessa pitkäkestoiselle vainoamiselle altistu- neista henkilöistä 36 prosentilla todettiin elä- mänlaatua olennaisesti rajoittavia psyykkisiä oi- reita ja 12 prosenttia ajatteli toistuvasti itsemur- haan.

Tällä hetkellä avun hakeminen vainoamiseen lähestymiskieltoa hakemalla on uhrin oman ak- tiivisuuden varassa. Lähestymiskielto ei rankai- se juridisesti uhkaajaa. Vainoamisen kriminali- sointi osoittaisi, että sitä pidetään vääränä ja tuo- mittavana käytöksenä.

Vainoamisesta koituu uhrille yleensä huomati- tavien taloudellisten kuluja (mm. puhelinliittymän vaihtaminen, asuinpaikan muutos, lähestymis- kiellon hakeminen, turvajärjestelmien hankki- minen, terveydenhoitokulut). Vainoamisen krimi- nalisointi mahdollistaisi vahingonkorvaus- lain mukaisesti korvauksen hakemisen aiheutu- neista kuluista.

Vainoaminen aiheuttaa kuluja myös yhteis- kunnalle. Uhri tarvitsee terapiaa, muita terveys- palveluja, turvakotia ja sosiaalitoimen ja poliis- sin apua. Vainoamisesta aiheutuvien vuosittai- sen yhteiskunnallisten kustannusten arvioitiin esimerkiksi Yhdysvalloissa olleen vuonna 1995 yli 342 miljoonaa dollaria (252 miljoonaa eu- roa).

Ruotsissa vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen tulosten pohjalta Suomessa arvioidaan yli 100 000 ihmisen altistuvan vuosittain vainoamiselle. Muut ulkomaiset tutkimukset osoittavat, että väestöstä satunnaisesti valituista naisista 12—16 prosenttia ja miehistä 4—7 prosenttia on altistunut vainoamiselle elämänsä aikana.

Vainoamiseen liittyvää eurooppalaista lainsäädäntöä on selvitetty kahdessa EU-hankkeessa, vuosina 2005 ja 2006. Keväällä 2007 julkaistun Euroopan komission raportin ja sitä vuonna 2009 seuranneen tiedeartikkelin mukaan vainoaminen on kriminalisoitu yhdeksässä Euroopan unionin jäsenvaltiossa — Itävallassa, Belgiassa, Tanskassa, Saksassa, Irlannissa, Italiassa, Maltalla, Hollannissa ja Isossa Britanniassa — sekä kaikissa Yhdysvaltain osavaltioissa, Australias-

sa, Uudessa Seelannissa, Japanissa ja Kiinassa. Näiden maiden lisäksi laki vainoamisesta on valmisteilla ainakin Ruotsissa, Islannissa ja Etelä-Afrikassa.

Kaikissa edellä mainituissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on myös laki lähestymiskiellostä. Käytännössä on havaittu, että lait lähestymiskiellostä ja vainoamisen kriminalisoinnista tukevat toisiaan. Vainoamisen kriminalisointi on todettu toimivaksi, vainoamisen määrittelyä ei ole koettu vaikeaksi, ja laki on vaikuttanut myös ennalta ehkäisevästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 24 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 24 lukuun uusi 2 a § seuraavasti:

24 luku

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkauksesta

2 a §

Vainoaminen

Joka harjoittaa toista henkilöä kohtaan vainoa ja epäasiallisesti ja toistuvasti seuraa, tark-

kailee, ottaa yhteyttä tai yrittää sellaista ei-toivottua käyttäytymistä, joka aiheuttaa pelkoa tai jota perustellusti voidaan pitää pelottavana, on tuomittava *vainoamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2011.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2010

Pauliina Viitamies /sd
Katja Taimela /sd
Tero Rönni /sd
Satu Taiveaho /sd

Kimmo Kiljunen /sd
Johannes Koskinen /sd
Kari Rajamäki /sd
Ilkka Kantola /sd

LA 11/2010 vp — Pauliina Viitamies /sd ym.

Pia Viitanen /sd
Matti Ahde /sd
Jouko Skinnari /sd
Matti Saarinen /sd
Jukka Gustafsson /sd
Tarja Filatov /sd
Valto Koski /sd
Saara Karhu /sd
Päivi Lipponen /sd
Sirpa Paatero /sd
Anneli Kiljunen /sd
Tuula Peltonen /sd
Raimo Piirainen /sd
Merja Kyllönen /vas
Jyrki Yrttiaho /vas

Minna Sirnö /vas
Erkki Virtanen /vas
Pentti Tiusanen /vas
Antti Vuolanne /sd
Krista Kiuru /sd
Sari Palm /kd
Rakel Hiltunen /sd
Merja Kuusisto /sd
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Maarit Feldt-Ranta /sd
Matti Kauppila /vas
Johanna Karimäki /vihr
Pekka Vilkuna /kesk
Maria Guzenina-Richardson /sd
Miapetra Kumpula-Natri /sd